

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XV. De crebra natiui caloris mutatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

*Alii interitus
causa.*

grauiter affligatur. Nam quacunq[ue] animali vel acius frigus vel maiorem inferunt siccitatem, naturam innati caloris labefaciunt. Hinc est, vt quoniam aer in omnes horas mutatur & externas omnes qualitates facile admittit; naturalis quoque calor noster modò refrigeretur, modò ad siccitatem mutetur, modò humore aqueo nimium humectetur, modò à circumiecto aere disperdatur. Cum enim corpora nostra contingat aer; fieri non potest, quin ea perinde afficiantur, atque aer affectus est. Ignis quoque si moderatus fuerit nec diuturnus, & moderata corporis exercitatio; natuum calorem tuentur; ille, dum ardet frigus aqueumque humorem consumit, sic dum calorem excitat & acuit. Sed vtraque causa, si nimia fuerit, plurimum oberit, citiusque siccando corpora mortem adferet.

*Summaria cõ-
clusio.*

Meam igitur de toto hoc controuersia genere sententiam colligens pronuntio; In viucentibus corporibus duplicem inesse calorẽ; vnum igneũ & siccum; Alterum vitalem & humidum: illum corporis, hunc animæ proprium. Tertius enim aëreus, elementaris item, qui nominari potest, nullius penè momenti & actionis est. Innatumque humorem tum ab externis frigore & siccitate, tum ab innato igneo, siccoque calore continentur extenuari & depasci. A quo cum auelli non possit natiuus calor; sic ipse cogitur eandem ruinam perniciemque sentire. Nam cum suo humore ipse quoque consumitur atque distrahitur. Perpetuum verò naufragium hoc conatur is alimento reficere; quo se luumque humorem tuetur ac renouat.

DE CREBRA NATIVI CALORIS MUTATIONE.

CAPVT. XV.

T viucentium calor perpetuò & in omnes horas mutatur; tum ex actione contrarij frigoris; tum ex humoris innati consumptione, cum quo is necessario vinculo coniunctus est. Mutationes tamen omnes, quæ fieri possunt, vniuersè considerado, tres ex distinguuntur. Vna est, qua propterea continenter mutatur; aut quod per poros semper euaporat; aut quod dum in venis & arterijs cum sanguine & spiritu partes corporis omnes percurrit; dum sanguis & spiritus mutantur, alijque succedunt alijs, calor quoque cogitur eandem mutationem sentire. Altera qua corrumpitur; tũ ex accidente, cõsumpto à siccitate humido; cum quo is coniunctus est & conseruatur, tum per se à contrario frigore aut aëris circumfusi aut alimentis suscepti. Dum enim in illud momentis omnibus agit, à contrarijs illius qualitatibus non parum patitur, debilitatur, & frangitur. Tertia & postrema, qua modò maior efficitur, modò minor. Non enim eundem semper modum conseruare potest (alioquin nunquam diminuto neque enecto calore animantes nunquam priuarentur vita) sed mutatur per se, tum ratione temporum: quippe magis hyeme viget & vere, quam æstate & autumno; vt in Aphor. 15. lib. p. Hippocrates & Galenus confirmant. Tum locorum; nam maior est in re-

*P. caloris mu-
tatio.*

gione temperata & frigida, quam in ea, quæ immoderate calida sit. Tum denum ætatum: Quis enim nesciat robustiorem multò calorem esse in puero & iuuenẽ, quam in senẽ?

Dum tamen puer cum iuuenẽ comparatur, aut cum eo, qui ætate sit consistente & florida; magna est medicorum contentio. Namque Hippocrates in Aphor. 14. & 15. lib. p. & in lib. de hominis natura, pueris, qui cresunt; plurimum inesse calore existimauit. Copiosiores enim cibũ sumunt & consumunt, faciliusque adoleseunt, ac minus omnino inedia ferunt. Et eorum calor à primo principio minus distat, minusque fuit à contrario constitutus. Ac denum copiosior est in illis humor, cum quo sanè calor naturali coniunctione tenetur.

Contra pro ætate florentibus pugnant Thomas de Garbo in medicinali summa quest. 17. & ex philosophis Marcellus quest. 15. in posteriorem de ort. & in heritu librum, & alij quidam. Tum quod eorum caro calidior tactu sentitur, copiosiorque in illis est sanguis, & flaua bilis magis abundans: qui duo humores calidissimi sunt. Quin & eorum morbi acuti magis sunt & intensi, propter maiorem natui caloris repugnantiam, & plerumque cholericis: vbi puerorum morbi sunt phlegmatici. Tũ quod operationes omnes, quæ a calore administrantur, vehementiores in illis & perfectiores existunt; vt in arteriarũ pulsu obseruare licet, in membrorum motu, in cessu & cursu; in virtute procreandi sibi simile, quia puer nondum frui potest; in sensuum functionibus, in viribus corporis, labore, vigilia, immò in cibi quoque coctione. Non enim tam læpẽ vomitum patiuntur iuuenes, quo pueros videmus in dies serè singulos constitari. Denique accedunt pili, qui cum agente calore producantur, in ætate florentibus magis abundant.

Hanc antiquissimorum quoque medicorum fuisse sententiam ex Galeno cognoscimus in 2. de temperamentis lib. cap. 2. & in comment. 14. Aphor. notati. Quibus is magnopere indignatur, quod eiusmodi argumentationibus velint questionem eam definire, cuius sincerus & certus iudex solus tactus esse potest. Quem denum ipse secutus, plurimis corporibus, tum puerorum, tum ætate florentium sepius tactis, neutram ætatem constituit absolute altera calidiorẽ esse. Quin potius æqualem in vtraque reperire calorem. Sed puerorum calorem halituosum magis esse tangentique blandiorem; propter copiosorem humorem feciunt: florentium subacrem, minus suauem immò mordacem magis, quod siccior euaserit. Cuius rei præclarum illud flammæ extat exemplum apud eundem in lib. de marcore cap. 3. Sicut enim flamma in humida in currens ligna principio opprimitur, & quasi suffocatur, deinde verò superata materia splendet magis & seferigit: ita natiuus calor in prima ætate humore copioso veluti suffocatus vix sese attollit: post autem humorem illum superat ac omni materia superior euadit; itaque nõ nebulosus turbulensque nec fumosus, sed purus & æthereus redditus suas operationes omnes liberè commonstrat. Hinc illud est, quod is auctor habet in 3. lib. de Symptomatum causis cap. 3. appositionem cibi faciliorem in pueris esse, quam in ijs, qui ætate florent:

*An maior in
puero, an iuuenẽ
calor.*

t. opinio.

ac

ac retentionem, coctionem, & attractionem imbecilliores multò. Cùm & sæpius deiciant pueri excrementa propter humiditatem, & cuomãt: & dura si quæ comederint, deterius multò & agrius cõficiant. Tameñ in 1. lib. de sanitate tuenda cap. 5. naturales omnes functiones in pueris, voluntarias in iuuenibus; aut in lib. 6. cap. 1. corporeas in illis, in his eas quæ animi sunt, meliores esse scribat.

Porrò quod de eo, quod nunc queritur, Galeno placuit affirmare, æqualem vtriusque ætatis calorem esse, Auicennæ quoque in p. fen. p. can. doct. 3. cap. 3. & lib. 12. de animalibus cap. 4. quem mox secutus est Aueroes in com. 34. in primum Canticorum, hoc argumento libuit confirmare. Quoniam calor, qui fuit in puero, neque auctus est in iuuehe, neque vlla ex parte extinctus. Nihil enim additum est, quo fieri maior possit: neque si vlla ex parte minutus esset, augetur corpus, quemadmodum augebat in puero, sed potius minueret. Quippe in senibus propterea corporea minuuntur, quòd minor fiat & imbecillior calor. Hæc ferè à medicis disputantur.

Egò verò plurimum probo iudicium Hippocratis: cuiusque hæc de re sententia rationi maxime consentanea videtur. Omninoque aio calorem innatum secundum suam substantiam & integritatem graduum maiorem esse in puero, quàm adolefcit: quàm in eo, qui iam in ætatis vigore consistat. Quis enim calorem eum non videat sui ortus principis propinquiorem esse: neque tandiu oppugnatum fuisse atque consumptum, aut à contrario frigore aut à siccitate innatum humidum depascente, quandiu fuit iuuehilis calor? At consumpto & diminuto humore ipsum quoque calorem consumi & minui necesse est. Et quamquam quæso sit causa, cur cùm antea plurimum creveret corpora, parteq; omnes facilius multò adolefceret, postea cesseret omnis accretio, neque maiora amplius euadant membra, sed eandem vix graditatem tueantur? Nisi quod copiosior antea calor copiosiores partibus omnibus apponebat substantiam, quàm fuisset ab hostilibus causis consumpta: post debilitatus vix tantundem congregat, ac demum fractus prorsus ac penè prostratus agrè & minimum corpora nostra reficiat. Hæc nimirum diuersitatis illius ac vicissitudinis ætatum, quæ in animantium omnium vita cernitur, vnicam esse causam philosophi omnes voluerunt. In pueris namque si tam vehemens calor tãto opere non se prodatur, ut in iuuenibus, id aut ex organorum & membrorum imperfectione etenit, aut ex abundantia nimium humore, qui perfectas caloris operationes prohibet, magnaque parte illius virtutem obruit. Nam in iuuenibus, in quibus tam copiosus humor siccatus est, vehementius agit omnemque vim caloris exerit: tum ob perfectiorem instrumentorum conditionem humorèque mitigatum: tum propter copiam fluxu bilis, quæ ad operandum non minimum habet momentum: tum demum quod illi crebra & vehementi corporis exercitatione instam illam sibi virtutem excitant, atque ad agendum prouocant. Denique quicumque fuerit æquus huius controuersie iudex, maximum omnino pueris calorem inesse pro-

nuntiabit. Siquidem tam copioso primæ illius ætatis humore non penitus opprimatur, aut alia omni ope destitutus ab operando non impeditur, quominus vegetare, nutrire, amplificare corpuscula illa possit. Contra iuuenibus & ætate consistentibus minorem multò. Quippe cum fociam habeat siccitatem, fluxam bilem, & alias eiusmodi adiutrices causas, vehementius multò ea omnia operari deberet, si æquè ac in pueris robustus esset. Etenim caloris actionem retundit vtrique humor, acuit siccitas.

Iam vero his ita definitis facile erit alteram medicorum discordiam componere. Disputant enim rursus, vtranam harum temperationum, pueri inquam an iuuenis, temperata magis sit. Nam iuuenes respondendum est magis temperatos esse. Siquidem nimius ille puerilis humor mitigatus & magna ex parte consumptus est: omnesque operationes multò sunt perfectiores: ac demum dum natura humidam puerilem constitutionem ad senilem siccitatem traducit, eam necesse est in quadam mediocritate consistere, quæ non nisi in iuuenum temperatione reperitur.

Iuuenis temperatus magis quam puer.

QVOD SIT NATIVI CALORIS SUBIECTUM, QUOD PRINCIPIMUM, QUE ORIGO.

CAPVT XVI.

Erunt enim vero quod sit caloris huius subiectum, quis fons, definitum est quoque. Eum igitur calorem, quem innatum & actuatam dicimus, in singulis inesse membris ac partibus solidis, tum homogeneis, tum heterogeneis; hæc facile demonstrabunt. Primum singula membra sunt animata & propriam aliquam operationem habent: singula igitur calorem illum participant, qui animam comitatur, & est illi ad operandum necessarius. Deinde viuunt singula membra: vita autem in calore & humore consistit. Tum demum nutriuntur omnia: nutritioque caloris est opus. Influentem tamen & aduentium calorem in spiritu & sanguine inesse, illud est certissimum argumentum, quod is à corde per spiritum & sanguinem arterijs venisque contentus per vniuersum corpus diffunditur.

Caloris subiectum.

Sed quamuis hæc verissimè dicantur, non minus tamen verè affirmare licet, illum ipsum innatum & actuatam calorem, quem singulis membris inesse diximus, in sanguine potissimum & spiritu tanquam in propria sede ac domicilio versari. Quis enim sanguinem nesciat per venas in omnes corporis partes distributum calefacere membrisque omnibus vitam adferre: & quo aliqua sunt magis sanguinea & maiorem habent huius humoris copiam, eo viuaciora esse atque ad omnes vitæ functiones aptiora. Detracto autem sanguine, vel magnopere minui vel omnino tolli calorem, omnesque vitæ actiones cessare, aut non ita strenuè exerceri? Spiritus quoque tenuissimum corpus est, & ad operationes omnes obundas tum optissimum, tum vero à natura in-